

Jubileum bývalého najvýchodnejšieho československého cukrovaru

ANNIVERSARY OF FORMER EASTERNMOST CZECHOSLOVAK SUGAR FACTORY

História výroby cukru z cukrovej repy je v bývalom Uhorsku spájaná s dvomi významnými menami – Samuelom Tešedíkom, učiteľom a veľkým propagátorom pestovania cukrovej repy (koniec 18. storočia) a J. S. Gertingerom, lekárnikom v Prešove, ktorý izoloval z cukrovej repy sacharózu (začiatok 19. storočia). Na území Slovenska potom v období 19. storočia a najmä prvej poloviny 20. storočia v rôznych časových obdobiach a s rôznou dobou skutočnej prevádzky existovalo 34 cukrovarov. Jeden z nich si pripomenuli na odbornom seminári v Trebišove na východnom Slovensku. Za účasti predstaviteľov národných cukrovarníckych spolkov reprezentovaných JUDr. J. Pojerom, Ing. R. Radom a Ing. D. Janičkom si účastníci, väčšinou študenti stredných škôl z Trebišova a okolia, pripomenuli, že pred 110 rokmi v sobotu 12. októbra 1912 bol v Trebišove spustený do prevádzky na tú dobu jeden z najmodernejších cukrovarov v bývalom Uhorsku.

Trebišovský cukrovar poskytoval potom vyše 80 rokov celoročné stabilné i sezónne zamestnanie stovkám obyvateľov Trebišova a blízkeho okolia. Po roku 1918 odbornú pomoc cukrovaru po odchode mnohých špecialistov do Maďarska poskytli viacerí odborní zamestnanci z Čiech a Moravy, ktorí sa nakoniec na východe republiky trvalo usadili. Za všetkých spomenieme aspoň Ludvíka Svobodu, ktorí bol poverený Agrárnou bankou Praha (rozhodujúci akcionár) najskôr funkciou prokuristu v rokoch 1921–1926 a potom do roku 1942 ako hlavný riaditeľ. Za jeho pôsobenia sa cukrovar dynamicky rozvíjal aj v oblasti vlastných tzv. poľnohospodárskych ekonomíí, zriadenia mliekárne, obilného sila, kultúrnych a sociálnych inštitúcií, vodohospodárskych diel a pod.

V čase najväčšieho rozmachu po 2. svetovej vojne v cukrovare a ďalších potravinárskych závodoch na jeho území pracovalo skoro 2000 zamestnancov rôznych profesií. To všetko je dnes žiaľ už len minulosť. Pred desiatimi rokmi si autori tohoto článku v spolupráci s vtedajším vedením mesta Trebišov existenciu cukrovaru ako významnú skutočnosť v živote celého Zemplína pripomenuli vedeckou konferenciou a vydaním knižnej publikácie.

Skoro v tom istom personálnom obsadení sa rozhodli po súhlase kompetentných predstaviteľov mesta na čele s primátorom Marekom Čizmárom s odstupom času pripomenúť súčasnej generácii význam myšlienky grófa Andrásyho využiť priaznivé klimatické podmienky pre pestovanie cukrovej repy na Východoslovenskej nížine a jej následné priemyselné spracovanie v tomto priestore Slovenska. Chceli aj takýmto spôsobom prejaviť vďaka ešte žijúcim bývalým zamestnancom cukrovaru a celého, žiaľ už len zrušeného Potravinárskeho kombinátu, ktorý bol jedinečný vo vtedajšom Československu.

V spolupráci s mestom Trebišov a Slovenskou vedeckotechnickou spoločnosťou sa uskutočnil 21. septembra t.r. seminár, na ktorom odznelo 6 prednášok. Boli zamerané do oblasti produkcie

surovín pre potravinársky priemysel v národnom i medzinárodnom kontexte, nepochopiteľnú likvidáciu produkcie surovín pre výrobu potravín, demoláciu ôsmich z desiatich v roku 1989 existujúcich cukrovarov na Slovensku, stručnú históriu trebišovského cukrovaru a snahy trebišovských nadšencov zachovať pre budúce generácie aspoň niektoré pamiatky a slovné či písomné informácie z minulých období.

Rozhodujúcu časť záujemcov o túto problematiku prezentovanú v programe seminára tvorili študenti stredných všeobecnovo-vzdelávacích a odborných škôl v regióne a tiež niekoľko bývalých pracovníkov PK. Cenná bola aj účasť zástupcov národných cukrovarníckych spolkov zo Slovenska a Česka. Na seminári zaznela aj výzva k občanom Trebišova a celého regiónu, aby v prípade, že sa v rodinných archívoch nachádzajú dobové fotografie predkov, ktoré svedčia o príslušnosti ku cukrovárskej komunite, prípadne aj zábery z pestovania, zberu cukrovej repy, alebo z jej spracovania v cukrovare, aby ich nelikvidovali, ale s popisom, kto je na nich, ich poskytli múzeu v Trebišove, ktoré ich zaradi do svojho archívu. Týka sa to aj prípadných trojrozmerných predmetov, rezortných odznakov a vyznamenaní, dokumentov o kultúrno-spoločenskej a výchovnej činnosti cukrovaru a neskôr i celého Potravinárskeho kombinátu, ktorý bol v rámci Československa unikátom v dobrom slova zmysle.

Michal Siedlecký, Anton Eliaš, Kamil Cejpek

Pohľad na časť účastníkov seminára v Trebišove